

باسمه تعالی

طبس نیشابور کجاست؟

عبدالحمید مولوی

منبع: یغما سال ۲۸، شماره ۲ (شماره پیاپی ۳۲۰).

در صفحه ۵۳۷ شماره آبان ماه ۱۳۵۳ یغما فوت ابو الفضل محمد بن احمد طبسی را در حدود سال ۴۸۰ قمری در طبس نیشابور نوشته‌اند، و استاد معظم جناب آقای دکتر رجائی ذیل همان صفحه توضیح داده‌اند (مراد از ذکر نیشابور آنست که نشان داده شود طبس مسینا نیست) واضح است که طبس نیشابور طبس مسینا نخواهد بود پس طبس نیشابور کجاست؟

اکنون به منظور اینکه خوانندگان عزیز مجله یغما به طبس نیشابور عنایت فرمایند مختصراً معروض می‌شود. در معجم البلدان و سایر کتب مانند آن دو طبس را در خراسان ذکر کرده‌اند که این دو طبس هردو گرمسیری و در کنار کویر مرکزی ایران واقع شده است بشرح ذیل:

۱- شهر طبس واقع در سر راه مشهد به یزد در کنار کویر مرکزی که در تواریخ بنام طبس گیلکی و طبس خرما معروف است.

۲- طبس مسینا که اکنون از توابع بیرجند است و در تواریخ بنام طبس عناب ذکر شده است و این دو طبس را گاهی طبسین به تشبیه عربی نیز نام برده‌اند.

می‌دانیم که شهر نیشابور مهم‌ترین شهر خراسان قدیم از حدود بلخ تا دامغان (قومس) بوده و سبزوار و جوین (گویان) و اسفراین و خبوشان و طوس و جام و خواف و زاوه و ترشیز (کاشمر) تا پل ماهان هرات از ملحقات نیشابور در کتب تاریخ و در کتب مسالک و ممالک ذکر شده است و چون ناحیه سبزوار جزو ملحقات نیشابور محسوب می‌شده و تا سال ۶۱۸ قمری که لشکر خون‌خوار مغول نیشابور را قتل عام کرده و آبادی شهر را زیروزیر ساخته و شهر نیشابور بکلی از بین رفته و جز خرابه‌ها و اطلالی از آن باقی نمانده ملحقات نیشابور بعداً

بوضع دیگری آمده و سبزوار ناحیه مستقلی گردیده و حتی سربرداریهای سبزوار مدتی ادعای سلطنت نیز داشته‌اند پس سبزوار در سال ۴۸۰ قمری جزو ملحقات نیشابور بوده است.

ابو الحسن علی بن زید بیهقی صاحب تاریخ بیهق که نام دیگر سبزوار است برای سبزوار ۱۲ ربع در تاریخ خود ذکر کرده که ربع سوم آن را ربع طبس نوشته است و می‌نویسد:

(طبس و این تبش است بحکم چشمه آب گرم که آنجا باشد آن را این نام نهاده‌اند و طبش می‌نوشته‌اند وقتی عاملی غریب بر این ربع افتاده است این نام بتصحیف برخوانده است طبس بر این ربع افتاده است و آن ربع طبش باشد و آقچنک و هارون‌آباد و قارزی و...و آن متصل بود بناحیت جوین از عرض) و چون در سال ۴۸۰ قمری سبزوار و توابع آن جزو عاصمه نیشابور بوده وقتی می‌خوانیم طبس نیشابور یعنی طبسی که جزو سبزوار است و سبزوار از ملحقات نیشابور قدیم بوده و طبس نیشابور بشرح فوق برخواننده عزیز روشن و واضح گردید.

در خاتمه معروض می‌گردد که در صفحه ۲۵۸ کتاب فرهنگ جغرافیای ایران جلد نهم نام طبس سبزوار ذکر شده و محدود است از شمال به آبادیهای حکم‌آباد از مشرق به آبادیهای سلطان‌آباد و از مغرب به آبادیهای کهنه و از جنوب به کوه طبس و کوه اندغان و شامل بیست و شش آبادی خورد و بزرگ است و جمعیت تمام طبس که چهارده هزار نفر است. توضیح می‌دهم که کوه طبس و اندغان فاصله بین جوین و آبادیهای سبزوار است.

در طبس نیشابور ساداتی سکونت دارند که یکی از اجداد آنها مرتاض بوده و مارگزیده و عقرب‌گزیده را شفا می‌بخشیده و اجازه عمل ریاضتی خود را به تمام نسلهای بعدی خود داده و اکنون سادات طبس عموماً اگر کسی را در سبزوار یا جوین گزنده‌ای بگزد او را به طبس می‌برند و یکی از سادات انجا دعا می‌خواند و دست بر محل گزیدگی می‌کشد و بیمار از درد آرام می‌گیرد و زهر گزنده در بیمار اثر نامطلوب باقی نمی‌گذارد و اگر بیمار توانائی رفتن به طبس را نداشته باشد کسان وی یکی از سادات طبس را ببالین بیمار حاضر می‌سازند و بشرحی که معروض شد شفا می‌یابد و این خاصیت سادات طبس در سبزوار و جوین معروف است و مردم به آنها مراجعه دارند.